

El llenguatge

Despistar 11/X/1980

L'ús del verb despistar ha conegut, en els darrers decennis, un notable increment. El Diccionari Fabra li reconeix únicament el valor de «fer perdre la pista» i, usat pronominalment, «perdre algú una pista». La Gran Enciclopèdia Catalana, en canvi, recollint aquesta ampliació de l'extensió del seu significat que ha experimentat d'uns anys ençà, li reconeix també el valor, en sentit figurat, de «desorientar» i «desconcertar», que iHustra, en el seu ús pronominal, amb l'exemple Em despistà en la seva resposta. Però l'abús que alguns fan d'aquest verb és tan gran que sembla ben enraonat, més que no pas d'intentar precisar-ne els límits legítims, cosa d'altra banda arriscada; de proposar aquelles altres formes verbals que en molts dels casos en què és generalment usat el poden substituir avantatjosament.

En primer lloc, naturalment, caldria indicar el verb desorientar, al qual, curiosament, tant el Fabra com la Gran Enciclopèdia reconeixen únicament el significat de «fer perdre l'orientació». Però tant en aquest sentit propi, fent referència, per tant, a un excursionista, un explorador, etc., en frases com Es va desorientar a causa de la boira, com en sentit figurat, en frases com Té una manera de parlar que desorienta una mica, que són, de fet, molt vives i populars, i que no semblen obeir, com despistar, a corrents mimètics, nosaltres preferiríem habitualment desorientar a despistar. En una excursió, anant pel bosc o la muntanya, pot passar que un no únicament es desorienti sinó que es perdi del tot, cas en què no es cau, doncs, de substituir perdre per despistar.

També ha estat molt usat el verb despistar substituint dues locucions verbals tan típiques i tradicionals com fer el desentès o fer l'orni, i no cal dir que en cap cas no abonariem aquesta substitució, que no fa sinó empobrir i despersonalitzar el llenguatge.

Resta, encara, l'ús del substantiu «despiste», postverbal de despistar, però obtingut, en realitat, de la forma del castellà, que resulta del tot inadmissible. Algú intenta a cops de revestir-lo d'una forma catalana, reduint-lo a «despist» o proveint-lo de la terminació usual dels postverbals catalans, «despistament». Creiem que aquestes formes són innecessaries. «Despiste» se sol usar amb un valor incert, imprecís. És preferible, doncs, de recórrer al substantiu que resulti més adequat per a cada ocasió: desorientació, desordre, desorganització, desori, patibull, desgavell, confusió, ignorància, ineptitud, etc.

Albert Jané